

Johannes Mulvad (udg.): Fiskerne. Et syngespil i tre handlinger. Tekst af Johannes Ewald. Musik af Johann Ernst Hartmann (den endelige version fra 1792). (Dania Sonans VI). Edition Egtved, København 1993. 508 s. ISBN 87-7484-068-1, ISSN 0105-9637. Kr. 437,50.

Med udgivelsen af Johann Ernst Hartmanns syngespil *Fiskerne* som bind seks i vores nationale monumentudgave *Dania Sonans* har Johannes Mulvad ført et meget omfattende og meget ambitiøst projekt til den smukkeste tænkelige afslutning. Alene i sit ydre fremstår dette bind – ligesom Mulvads udgave af *Balders Død*, der udkom for 15 år siden – som et monument over en livslang beskæftigelse med det danske syngespil i almindelighed og Hartmanns bidrag til genren i særdeleshed. Hver en node i det 508 sider tykke bind og hver en tekststavelse i partituret er omhyggeligt kaligrafert af udgiveren selv. Ikke noget med computersats eller anden form for mekanisk nodereproduktion, men klare håndskrevne noder, der giver disse bind deres helt specielle præg. Hertil kommer en fyldig redegørelse for værkets baggrund og de kildemæssige problemer samt naturligvis en revisionsberetning, som det sig hører og bør i en videnskabelig udgave. Man imponeres over, at én og samme mand har kunnet overkomme en sådan opgave.

Mulvad har tilsyneladende så at sige levet med det tidlige danske syngespil gennem de sidste mange årtier. Som programredaktør ved Danmarks Radio var han en mesterlig formidler af dette lidet kendte stof ved de koncerter, han arrangerede i Radiohusets koncertsal, og som han præsenterede med sin karakteristiske blanding af alvor og tør humor. Faktisk er disse radiokoncerter vel stadig den eneste mulighed, vi har for at opleve den klingende musik fra Hartmanns to syngespil. Siden fulgte i 1976 Mulvads afhandling om kildeproblemerne omkring *Fiskerne*, et stof, som året før var blevet præsenteret ved et foredrag i Dansk Selskab for Musikforskning.¹ Så kom i 1980 udgivelsen af *Balders Død* og endelig her i 1994 det andet af Hartmanns hovedværker, syngespillet *Fiskerne*.

Udgaven er forsynet med en fyldig introduktion (sideløbende dansk og engelsk tekst), en kildebeskrivelse samt en fuldstændig gengivelse af hele Ewalds tekst. Ikke mindst det sidste giver mulighed for et studium af værket i dets helhed og mulighed for at sætte musiknumrene ind i deres rette sammenhæng. Hertil

kommer et tillæg med Claus Schalls balletmusik og et par varianter til visse af numrene.

I indledningen gøres der rede for værkets baggrund i det franske syngespil og dets indpas ved det danske hof. Med et væld af detaljer berettes om, hvordan teksten bygger på en virkelig begivenhed, formidlet gennem Ove Malling *Store og Gode Handlinger* fra 1777. Herefter følger beskrivelsen af værkets skæbne fra premieren i 1780 og frem til den hidtil seneste opførelse på Det kgl. teater i 1947/48 med omhyggelig angivelse af versioner og varianter. Her som i kildebeskrivelsen er detaljerigdommen sommetider næsten for overvældende. Men bag alt dette fornemmes overalt udgiverens indsigt i og optagethed af sit stof.

Netop på denne baggrund kan man undre sig lidt over, hvorfor behandlingen af komponisten Hartmann er så forholdsvis nødtørfvig. Netop i forbindelse med udgivelsen af disse to hovedværker i hans produktion havde der været god lejlighed til en nærmere præsentation af komponisten og hans betydning for det københavnske musikliv også uden for teatret. Som hofkapelmester og navnlig som koncertmester i *Harmonien* prægede han byens blomstrende klub- og musikforeningsliv, formentlig i højere grad end den del af hans musik lader ane, som er blevet skånet for eftertiden fra slotsbrandens flammer i 1794. Kun to af hans værker foreligger trykt (symfoni i D-dur, *Symphonie periodique*, trykt hos Hummel i Amsterdam, opført i Breitkopfs katalog fra 1770 og senere samme år averteret i *Adresseavisen*, samt *Air favori varié*, et sæt klavervariationer over hans egen „Rolf Skattekongen“ fra *Gorm den Gamle*, trykt hos Sønnichsen i København). Var Hartmanns ambitiøse projekt om at lade trykke ...12 nye symfonier... foruden *Balders Død* og *Fiskerne* blevet realiseret, således som han lader det meddele i *Adresseavisen* 3. april 1781, havde meget set anderledes ud. Den bevarede del af fundamentet for dette projekt er de tre Hartmannsymfonier i manuskript, bevaret i Oslo Universitetsbibliotek.²

Måske er kildematerialet ikke tilstrækkeligt til at stykke en egentlig redegørelse sammen for Hartmanns år i Danmark, og måske er netop dette forhold baggrunden for den lidt stedmoderlige behandling, han her udsættes for. Ikke mange andre kender i hvert fald tiden og kilderne bedre, end netop Johannes Mulvad.

Enhver moderne udgave som den forelig-

gende tjener såvel et videnskabeligt som et praktisk formål. Hvad det videnskabelige angår, er vi godt hjulpet; nu foreligger to af de vigtigste tidlige bidrag til det nationale danske syngespil i moderne udgaver med alt hvad der til hører. Forskningen har noget at bygge videre på, og den stigende interesse i disse år for komponister som J.A.P. Schulz, F.L.Ac. Kunzen og C.F.E. Weyse, der alle bidrog med dramatisk musik til dansk tekst, kan nyde godt af, at Hartmanns syngespil er umiddelbart tilgængelige.

Udgavens praktiske nytte er måske mere problematisk. Ikke fordi den ikke er egnet til at spille efter, men fordi man har meget svært ved at forestille sig et værk som *Fiskerne* opført i vore dage. Alle Hartmanns musikalske kvaliteter ufortalt, så fremstår musikken påfaldende anæmisk i forhold til Ewalds højstemte vers. Musikdramatiker er Hartmann ikke, og i det hele taget er der noget *altmodisch* over hans tonesprog, når man betænker, at værket havde premiere i januar 1780, på et tidspunkt, da der var andre boller på suppen sydpå. Tag som eksempel det dramatiske højdepunkt i *Fiskerne*, hvor de tapre Hornbækfiskere forsøger gennem det frådende hav at nå ud til den strandede skonnert for at redde den skibbrudne kaptajn. Alt dette foregår for tilskuernes øjne på scenen: havet, mændene i båden, det forliste skib, der hugger i søen, de ængstelige pårørende på stranden. Ud over de enorme scenetekniske krav, dette stiller, lægges der også op til en musikalsk underlægning, som modsvarer denne dramatiske og kritiske situation, men som Hartmann ikke magter; musikken kører lidt i tomgang på disse højdepunkter – postulerende, kunne man kalde det. Hartmanns ideal har her utvivlsomt været Gluck, hvis reformoperaer han kendte fra koncertopførelser, som han vistnok selv dirigerede. Alligevel er der et stykke vej fra Glucks „edle Einfalt und stille Grösse“ til Hartmanns lange C-dur passager. Langt stærkere fremstår komponisten i de indlagte romancer, „Liden Gunner vandrer som helst i Qvel“ og „En Edderfugl var haardt i Klemme“ fra Tredie Handling. Her er der bedre balance mellem teksten, musikken og den dramatiske situation.

I forbindelse med overvejelser over værkets muligheder på scenen skal man heller ikke overse de vanskeligheder, et moderne publikum vil have med Ewalds tekst. De pragtfulde vers gør sig, når de læses eller opføres med

Hartmanns musik i uddrag ved en koncert, selvom der er langt mellem Ewalds sprogtone og det hverdagssprog, man må formode jævne hornbækfiskere i 1777 har betjent sig af; men skønt publikum i dag er vant til mange uhyrligheder fra senere tiders opera, vil et værk som *Fiskerne* næppe gøre sig på scenen i sin helhed: sproget, problemstillingen, den stærkt nationalistiske undertone vil utvivlsomt falde til jorden.

Disse betragtninger fremføres ikke for at underkende denne udgaves nytte og værdi. Den praktiske side af en monumentudgave som den foreliggende kan udmønte sig på mange andre måder end gennem en „autentisk“ opførelse af værket.

Enhver anmelder med respekt for sig selv skal løfte pegefingern og gøre opmærksom på skavanker og fejltagelser. Her er to fra niveauet *under* småtingsafdelingen: kor 12, takt 19, teksten skal rettelig være „Lige slag!“ og ikke som anført „Lige tag!“; visse steder (f.eks. s. 110, s. 111, s. 118 og s. 145) kan man i reproduktionen af den håndskrevne notetekst ane konturerne af noget, der kunne se ud til at være indklæbede rettelser – men man skal se godt efter!

Mulvads udgave af *Fiskerne* placerer sig smukt blandt de meget vægtige bind, som hidtil er indgået i *Dania Sonans* – det danske svar på de store udenlandske udgaver over monumenter fra den nationale musikhistorie. Den indbydende layout, den smukke nodeskrift og de mange musikhistoriske oplysninger indbyder til et nærmere studium. Dansk musikvidenskab skylder Johannes Mulvad en stor tak for dette arbejde.

Niels Krabbe

Noter

1. „Om kildeproblemer i dansk syngespil-repertoire med særligt henblik på *Fiskerne*“, *Dansk Årbog for Musikforskning VII 1973-76*, København 1976, s. 141-189.
2. Jf. *The Symphony in Denmark* udg. af Carsten E. Hatting, Niels Krabbe og Nanna Schiødt, *The Symphony 1720-1840, Series F, Volume VI*, New York & London 1983.